

IZLOŽBA: Bosna i Hercegovina 1918. godine

U z Okrugli stol o temi *Godina 1918 – bosanskohercegovačko iskustvo*, održan u organizaciji Instituta za istoriju Sarajevo, Arhiva Bosne i Hercegovine i Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine, u prostorijama Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine, Andrej Rodinis postavio je prigodnu izložbu *Bosna i Hercegovina 1918. godine*. Izložba je osmišljena na način da u jednom dijelu prikaže veliku historijsku prekretnicu koja je svršetkom Prvog svjetskog rata nastupila u Bosni i Hercegovini krajem 1918. godine.

U prvom dijelu izložbe naslovljenom sa *Smjena vlasti* izložen je izbor originalnih dokumenata o dokidanju stare i uspostavi nove vlasti, od proglašenja o formiranju novih vlasti i raznih uputstava o organizaciji i radu iste, do pojedinih izvještaja o smjeni sistema u bosanskohercegovačkim gradovima. U posebnoj vitrini sudionici i posjetitelji ovog skupa mogli su vidjeti brojne pozdrave i izjave lojalnosti novim vlastima iz pera raznih velikodostojnika i javnih ličnosti, među kojima brojni plijene svojim estetskim izgledom, a ima ih pisanih i poljskim i češkim jezikom. Zajedno s tim, na nekoliko je panoa prikazano samo ujedinjenje u novu državu 1. decembra 1918, upravo na devedesetogodišnjicu tog događaja, povodom kojega je i organiziran ovaj skup.

U drugom dijelu izložbe, *Iz Bosne i Hercegovine krajem Prvog svjetskog rata*, predstavljen je reprezentativan izbor svjedočanstava o teškoj bosanskohercegovačkoj svakodnevnicu nakon četverogodišnjeg rata, o gladi i bolesti, bezakonju i nesigurnosti. Ova cjelina zaokružena je rukom pisanim "iskazima" o ratnim štetama u Bosni i Hercegovini, a u odnosu na euforičnost iz zapisa prvoga dijela, pokazuje drugačiju sliku stanja u zemlji. Vodeći računa o reprezentativnosti, sadržaju i estetskom dojmu pojedinih dokumenata, izložbenim eksponatima bile su i tadašnje novčanice, dnevne novine i slični predmeti iz tog vremena. Vjerujemo da je realizirana namjera da se prikaže 1918. godina kroz više od stotinu eksponata dokumenata koji su pohranjeni u

Arhivu Bosne i Hercegovine u Sarajevu, bez obzira na to što, kako je rečeno u uvodniku kataloga izložbe, po ratnim sukobima ostaje malo sačuvanih izvora i svjedočanstava po kojima bi se mogla formirati jasnija slika burnog vremena. Nesumnjivo je da je glavnina ovih dokumenata koristila znanstvenicima i za, na ovom skupu predstavljene, tematski različite radove.

Izložba *Bosna i Hercegovina 1918. godine* zvanično je otvorena 12. decembra 2008. godine, u sklopu obilježavanja Dana arhivâ Bosne i Hercegovine, u Etnološkom odjeljenju Zemaljskog muzeja u Sarajevu. S tim u vezi, napomenuli bismo da je istom prigodom promovirana i knjiga *Narodno vijeće SHS za Bosnu i Hercegovinu*, u kojoj su sadržani inventari upravo za arhivsku građu novoformiranih organa: Glavnog odbora Narodnog vijeća za Bosnu i Hercegovinu i Narodne vlade za Bosnu i Hercegovinu, uz koje su priređeni i zapisnici sa sjednica Bosanskohercegovačke vlade s kraja 1918. godine.

Historijska traganja koriste ovu prigodu da publiciraju izbor iz bogatih fondova Arhiva Bosne i Hercegovine koji se odnosi na zbivanja u vrijeme formiranja jugoslavenske države.

III. Саопштење Главног Одбора Народног Вијећа СХС. у Босни и Херцеговини,

1. Данас у подне положио је генерал Саркотић владу у руке Народног Вијећа, на челу Генералитета и чланова Земаљске Владе. Народно Вијеће именовало је Народну Владу.

Председник Владе: **Атанасије Шола.**

Повјереник Н. В. за унутрашње послове: **др. Јозо Сунарић.**

Повјереник Н. В. за финансије: **Васо Ристић.**

Повјереник Н. В. за правосуђе: **Данило Димовић.**

Повјереник Н. В. за обрт, трговицу, пошту и брзојав: **др.**

Мехмед Спахо.

Повјереник Н. В. за пољопривреду и рударство: **Вјекослав Јелавић**

Повјереник Н. В. за јавне радње и жељезнице: **Сабо Јелић.**

Повјереник Н. В. за здравство: **др. Урош Круљ.**

Повјереник Н. В. за просвјету и богоштовље: **др. Тугомир**

Алауповић.

Повјереник Н. В. за прехрану: **Шћепан Грђић.**

Повјереник Н. В. за народну обрану: **Стево Жакула.**

Повјереник Н. В. за социјалну скрб (резервисано за социјално-демократску странку.)

Осим тога је Н. В. именовало председником врховног суда: **дра Халид бега Храсницу.**

2. Народно Вијеће је одредило да се пуште одмах на слободу сви политички осуђеници у Зеници, Травнику и Бањој Луци. Они се већ налазе на слободи.

Народе Срба, Хрвата и Словенаца!

У овом најљепшем и најсвећлијем часу, када се ствара велика, јака и независна Југославија од Вардара до Соче, када мртви устају из гробова да се поклонe слободној Отаџбини, када бијели орао обас-

jan suncem, kruži nad tvojim glavama, kada se sestrice Srbija, Hrvatska i Slovenija grle i ljube, da se tako duго, дуго растављене своје и уједине у једну државу, у овом часу, када свака жлица нашега бића дршће и стрепи од радости, покажи се, Народе, велики као што јеси. Радуј се, весели се, пјевај и плачи од среће, тако дуго жељене и топло дочекане, али буди милостив и великодушан, опрости и заборави све невоље и увреде, и недај никоме да нам златну слободу орамоти и окаља. Чувај свачије добро и иметак, чувај личну сигурност свакога суграђанина. Народе, велика одговорност лежи на нама, јер цијели свијет гледа у тебе, хоћет ли се показати достојан слободе.

Народе Срба Хрвата и Словенаца, твоја мајка Југославија очекује од тебе да јој осветлаш образ у часу, када се Она сјајна, велика и мила, подиже у висине, када те љуби и благосиља сузна ока, али преретна и поносита.

САРАЈЕВО, 1. новембра 1918.

**Главни Одбор Народног Вијећа СХС.
у Босни и Херцеговини.**

13432/18

HRVATSKA RIJEC

GLAVNO GLASILO
 HRVATSKE UJEDINJENE SAMOSTALNE STRANKE

BROJ 275. ZAGREB, NEĐELJA 29. LISTOPADA. GODINA 1918.

POJEDINI BROJ STOJI 20 FILIRA.
 Izlazi svaki dan. — Svakoga 10. i 25. Izlazi šaljivi list „KOPRIVE“

	NA DROPIVI	
	NA UČESTNICIMA	NA NEUČESTNICIMA
za 6 mjeseci	1, 50—	1, 45—
na pol godine	0, 35—	0, 24—
na tri mjeseca	0, 10—	0, 12—
na 1 mjesec	0, 05—	0, 04—
na inostranstvu na godinu	0, 04—	0, 02—

Samo „KOPRIVE“ godišnje K 10.— Odlazi po 1/2 kruna. — Novac se šalje na upravu HRVATSKE RIJEČI, Zagreb, Marovića ulica br. 24. — Kupiti se može i u: Uredništvo Zagreb, Preradovićev trg 2. — Tiskara, novine: 11-78. Tiskara uređništva: 1-74. Članci račun ug. pošt. št. 17.193. austr. ov. št. 105.282. Dva. 4288. Platiti i uštom u Zagrebu. — Kupiti se ne vrati. Neplaćena pišta se ne prima.

Objava Narodnoga Vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba.

Narodno vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba objavljuje iz svoje sjednice držane 17., 18. i 19. listopada ove godine narodu Slovenaca, Hrvata i Srba, da od ovoga časa, opunomoćeno od svih narodnih stranaka i grupa, preuzima u svoje ruke vođenje narodne politike. Od sada neće u općim narodnim pitanjima nijedna stranka ni grupa ni parlamentarna skupina više voditi nikakove posebne politike ni zasebno stupati u pregovore sa faktorima izvan naroda, nego će u svim tim pitanjima u buduće jedini predstavnik i opunomoćenik biti Narodno Vijeće.

„Narodno Vijeće“ vodjeno velikim idejama narodnog samoodređenja i demokracije, koje su već i prije rata prožimale čitav naš narod, a koje su razvojem rata došle do pobjede u međunarodnoj politici, postavlja za riješenje narodnog našeg pitanja ove temeljne zahtjeve:

1. Tražimo ujedinjenje cjelokupnog našega naroda Slovenaca, Hrvata i Srba na čitavom njegovom etnografskom teritoriju, bez obzira, na ma bilo koje pokrajine i državne granice, u kojima danas žive — u jednu jedinstvenu potpuno suverenu državu uređenu na načelima političke, ekonomske demokracije, što u sebi uključuje čokidanje svih socijalnih i ekonomskih neprava i nejednakosti;
2. Tražimo, da na budućoj mirovnoj međunarodnoj konferenciji bude naš narod jedinstveno zastupan po svojim naročitim izaslanicima;
3. Prema tome otklanja „Narodno Vijeće“ osnovu rješenja našeg narodnog pitanja sadržana u austrijskom carskom manifestu od 16. ovoga mjeseca, kao i svaki budući prijedlog, koji bi išao za tim, da se naše narodno pitanje riješi djelomično i da mu se oduzme njegov međunarodni značaj;
4. „Narodno Vijeće“ drži, da će se jedino prihvatom ovih načela zajamčiti trajni mir među narodima, udruženim u slobodnim državama, a tim omogućiti savez naroda i opće razoružanje;
5. „Narodno Vijeće“ izjavljuje, da će se prema općim načelima demokracije svim inonarodnim manjinama u državi Slovenaca, Hrvata i Srba osigurati slobodni razvoj, a susjednim državama uzalježja omogućiti i osigurati trgovačko-prometni prilaz na more, a da joj ne dira u našu teritorijalnu cjelokupnost i državnu suverenost.

„Narodno Vijeće“ poziva cjelokupni naš narod jedne krvi i jezika, jedne duše i srca, da se za oživotvorenje ovih zahtjeva i načela založi s onom odanošću i samopregorom, koje ovo sudbansko vrijeme traži.

Okupimo se dakle svi u jedno veliko, neslomivo narodno kolo, kojemu je pred očima samo veliki ideal narodnog ujedinjenja, slobode i nezavisnosti, da se tim pokažemo dostojni velikoga vremena u kom živimo, i velikih zadaća, koje smo na sebe preuzeli.

U Zagrebu, dana 19. listopada 1918.

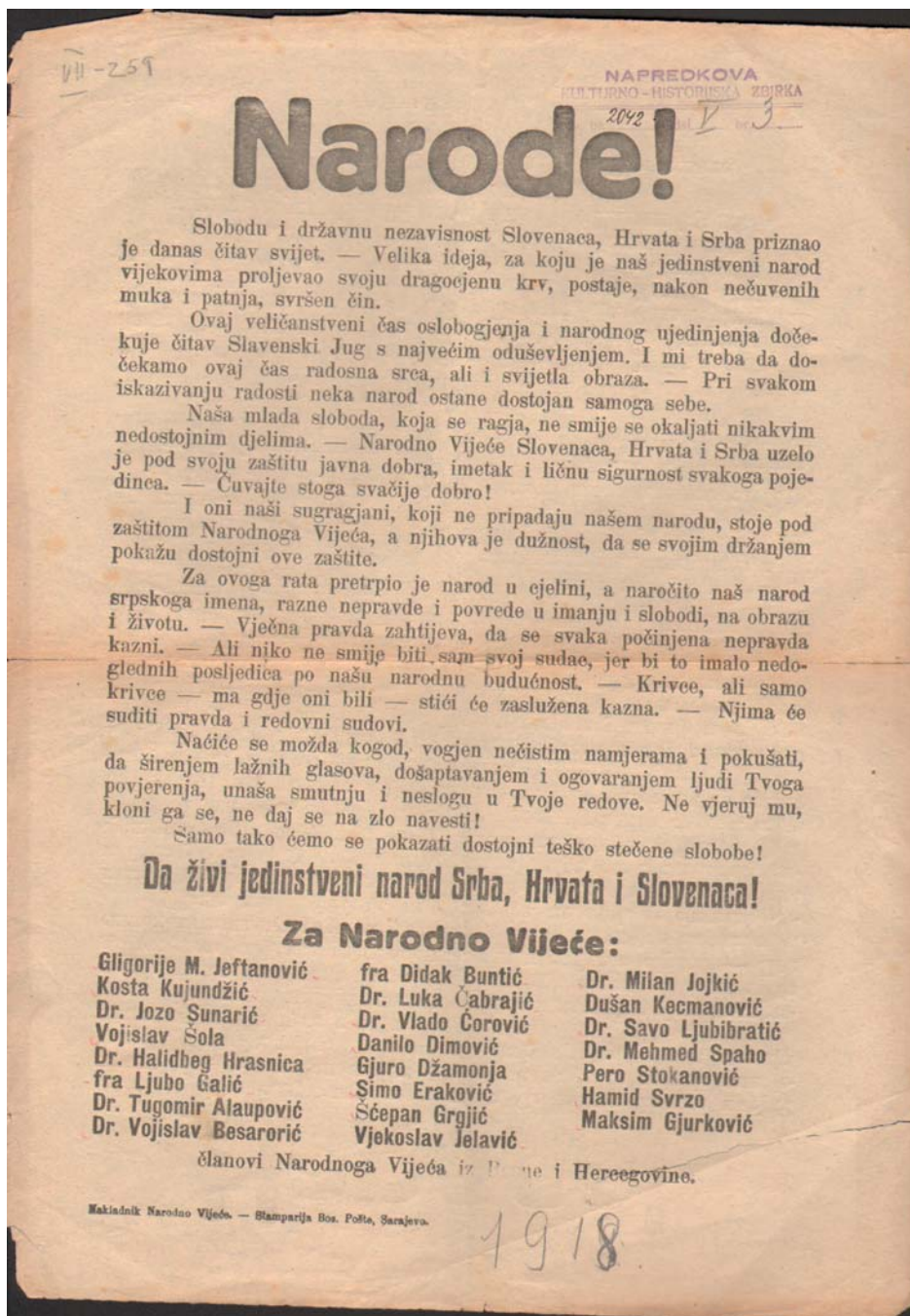
Za „Narodno Vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba“.

Predsjednik
 Dr. Ante Pavelić

Dr. Antun Korošec

Svetozar Prbičević

SREDIŠNJA KANCELARIJA VLADE NARODNOGA VIJEĆA SHS

Broj ..... Pr. sred. Prilog 1. Zagreb, 1.

R E S O L U T I O N .

Le docteur Anton Korošec présidente du Conseil National Yougoslave de Zagreb, comme représentend reconnu de tous les Slovènes, Croates, et Serbes de l'ancienne monarchie Austro-Hongroise, a l'honneur de communiquer aux Gouvernement de la France, de la Grande-Bretagne, de l'Italie et des Etats-Unie que le dit Conseil se considere comme gouvernement suprême des pays Yougo-Slaves qu'il administre déjà et qui possède sa propre armée et sa propre flotte.

Au nom du peuple Yougo-Slave habitant les territoires qui fermaient la Monarchie Austro-Hongroise, nous prions le Gouvernement Alliés et le Gouvernement des Etats-Unie de vouloir bien reconnaître le Conseil National de Zagreb comme le gouvernement regulier~~AAAAA~~ du dit peuple, de reconnaître, en meme temps ce peupl comme une nation alliée et de reconnaître enfin aux troupes des Volontaires yegoslaves combattant dans l'armée serbe, en Serbie, en Monténégro, en Mourmanie, en Russie et en Sibérie,, le caractér de beligérants.

Nous déclarons que le gouvernement de Zagreb considère comme son but la libération des Yeggoslaves d'Autriche-Hogries de toute domination étranger et leur Union avec leur frères de Serbie et du Monténégro en un Etat indépendant sur la base du principe des nationalités et du droit des peuples des disposer d'eux meme.

Conformément a cela, nos efforts tendat a constituer pour la nation Yougoslave tout entière un organ commun et unique chargé de l'action diplomatique. C'est dans ce but que nous nous sommes rendue a l'étranger. Jusqu'a ce~~là~~ que cet organ soit constitué, nous donnons mandat au docteur Ante Trumbić, en sa qualité de Président du Comit- Yougoslave de Londres, de représenter le Conseil National Yougoslave de Zagreb auprès de Gouvernement Alliés et du Gouvernement des Etat-Unis et, en praticulier aux conférences pour l'armistice.

Nous faisons part de cela au Dr. Trumbić au meme temps qu' au gouvernement de nos frères Serbes.

Geneve, le trois novembre 1918.

13

I. Saopštenje Glavnog Odbora Narodnog Vijeća SHS. u Bosni i Hercegovini, iz sjednice držane 28. oktobra 1918.

Rešava se:

1. Da se u cijeloj zemlji provede organizacija okružnih, kotarskih i seoskih odbora N. V.

Za provagjanje organizacije odregjuju se ovi članovi N. V.:

a) za sarajevski okrug Glavni Odbor N. V.;

b) za travnički, banjalučki i bihački okrug dr. Jozo Sunarić, dr. Savo Ljubibratić, fra Ljubo Galić i proto Dušan Keemanović;

c) za tuzlanski okrug Vjekoslav Jelavić, Pero Stokanović, dr. Mehmed Spaho i Simo Eraković;

d) za mostarski okrug Šćepan Grgjić, fra Didak Buntić, Gjuro Džamonja i Hamid Svrzo.

2. Prema zaključku prošle sjednice zahtjevali su dr. Jozo Sunarić i dr. Halid beg Hrasnica kod Zemaljske Vlade da se svi politički osugjenici puste odmah na slobodu. Zaključeno je da N. V. telegrafski zamoli Jugoslavenski Klub u Beču da poradi u istom smislu.

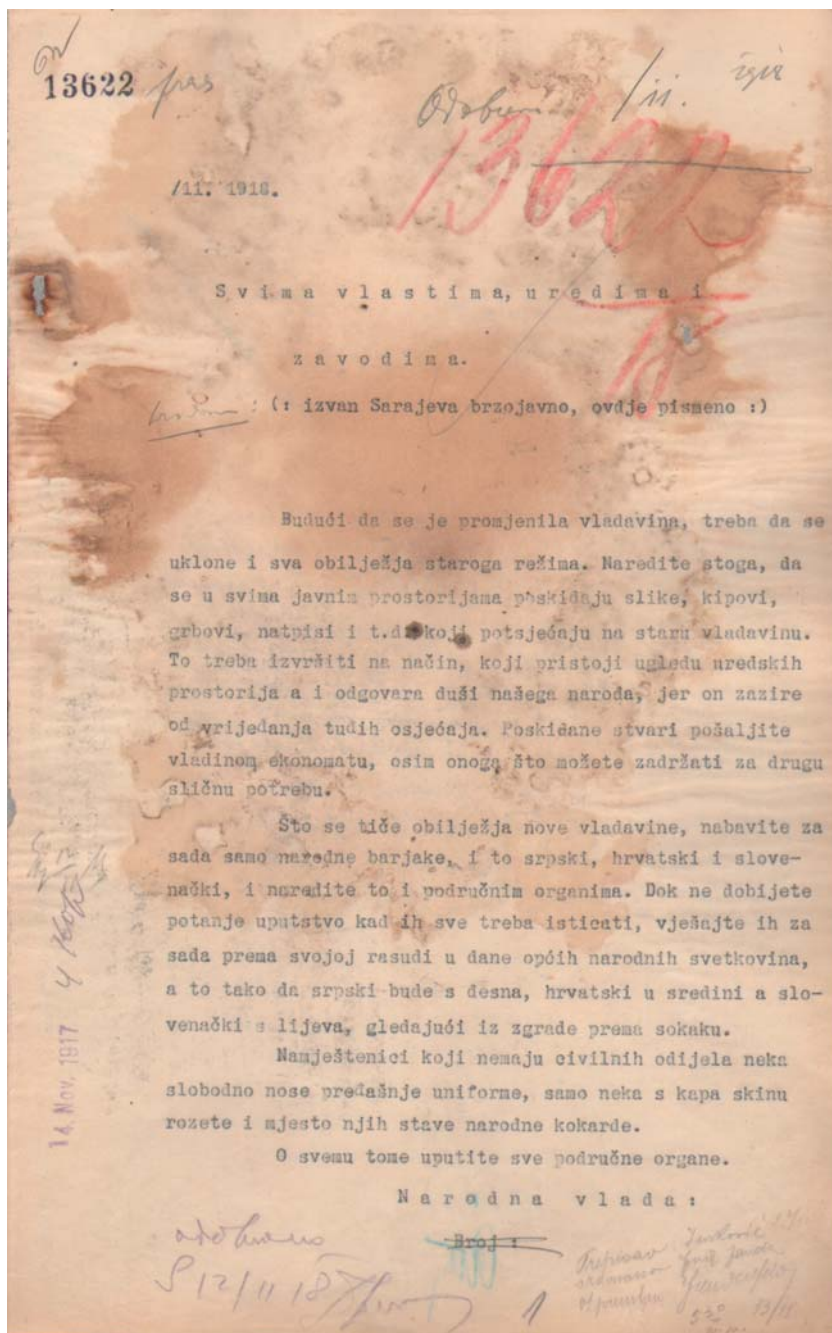
3. U Sarajevu se osniva kancelarija Glavnog Odbora N. V. u Bosni i Hercegovini.

4. N. V. zahtijeva od Zemaljske Vlade da se obustavi svaka rekvizicija blaga u zemlji i da se zabrani izvoz suhog voća, pekmeza i svake vrste hrane iz zemlje, a da se ukine zabrana izvoza životnih namirnica iz jednog kotara u drugi; dalje da se zamoli Središnji Odbor N. V. u Zagrebu da posreduje kod hrvatske vlade da se osigura potrebna množina hrane za Bosnu i Hercegovinu.

U Sarajevu 28. oktobra 1918.

**Glavni Odbor Narodnog Vijeća SHS.
u Bosni i Hercegovini.**

Makladnik Narodno Vijeće. — Stamparija Bos. Pošte, Sarajevo.

GRAGJANI!

U svojoj svečanoj sjednici održavanoj dne 1. novembra 1918. prihvatilo je zastupstvo grada Tuzle sljedeću

IZJAVU.

Svršava se veliki Evropejski rat, mlada se ragja Evropa, jer pobjedonosno izlazi čista narodna demokratska misao.

Nije se badava ljevala krv nisu badava otišle mnoge narodne žrtve.

Mjesto starog reakcionarnog režima preuzimlje Narodno Vijeće Srba, Hrvata i Slovenaca narodnu sudbinu u svoje ruke, da provede na demokratskom načelu ravnopravnosti sjedinjene cijeloga naroda bez razlike njegove vjeroispovjesti.

U tom se svečanom i ozbiljnom času gradsko predstavništvo grada Tuzle svečano i ozbiljno izjavljuje uz Narodno Vijeće Hrvata, Slovenaca i Srba. U znak solidarnosti votira gradsko zastupstvo na ciljeve i potrebe Narodnog Vijeća svotu od 50.000 K. iz svojih tekućih prihoda.

U onome času, kada se stvara novi poredak i kada se koprenom prošlosti imadu pokriti i grijesi prošlosti, poziva gradsko vijeće cijelo stanovništvo grada Tuzle, da u bratskoj ljubavi zaborave megjusobne nepravde i razmirice, plod dosadašnjega sistem: „Divide et impera“.

Gradsko zastupstvo žali mnoge nepravde, nanešene dosadašnjim sistemom cijelome narodu Bosne i Hercegovine, a osobito Braći Srbima i očekuje nefaljeno, da se općenitom amnestijom barem donekle poprave dosadašnje pogreške.

A gledajući punom nadom u budućnost radosno pozdravlja gradsko zastupstvo onaj čas, u kojemu može izraziti svoju narodnu solidarnost. Ujedinjeni duhom i složni, bez razmirica, koje su nas dosada dijelile, biti ćemo i snažni.

S toga pozdravljamo oduševljeno narodno jedinstvo.

Živila Narodna zajednica Slovenaca, Srba i Hrvata! Živila Jugoslavija! Živilo Narodno Vijeće!

Gradsko zastupstvo u Tuzli.

Anto Banović
podnačelnik v. r.

Osman Vilović
načelnik v. r.

Vlajko Maksimović
podnačelnik v. r.

Gradski vijećnici:

H. Jakubaga H. Begić v. r.

Lazo R. Jovanović v. r.

Dr. Viktor Jankiewicz v. r.

Lazo Ristić v. r.

Andrija Štitić v. r.

Zejnilaga Muharemagić v. r.

Rafo Pranjić v. r.

Ahmedbeg Sijerčić v. r.

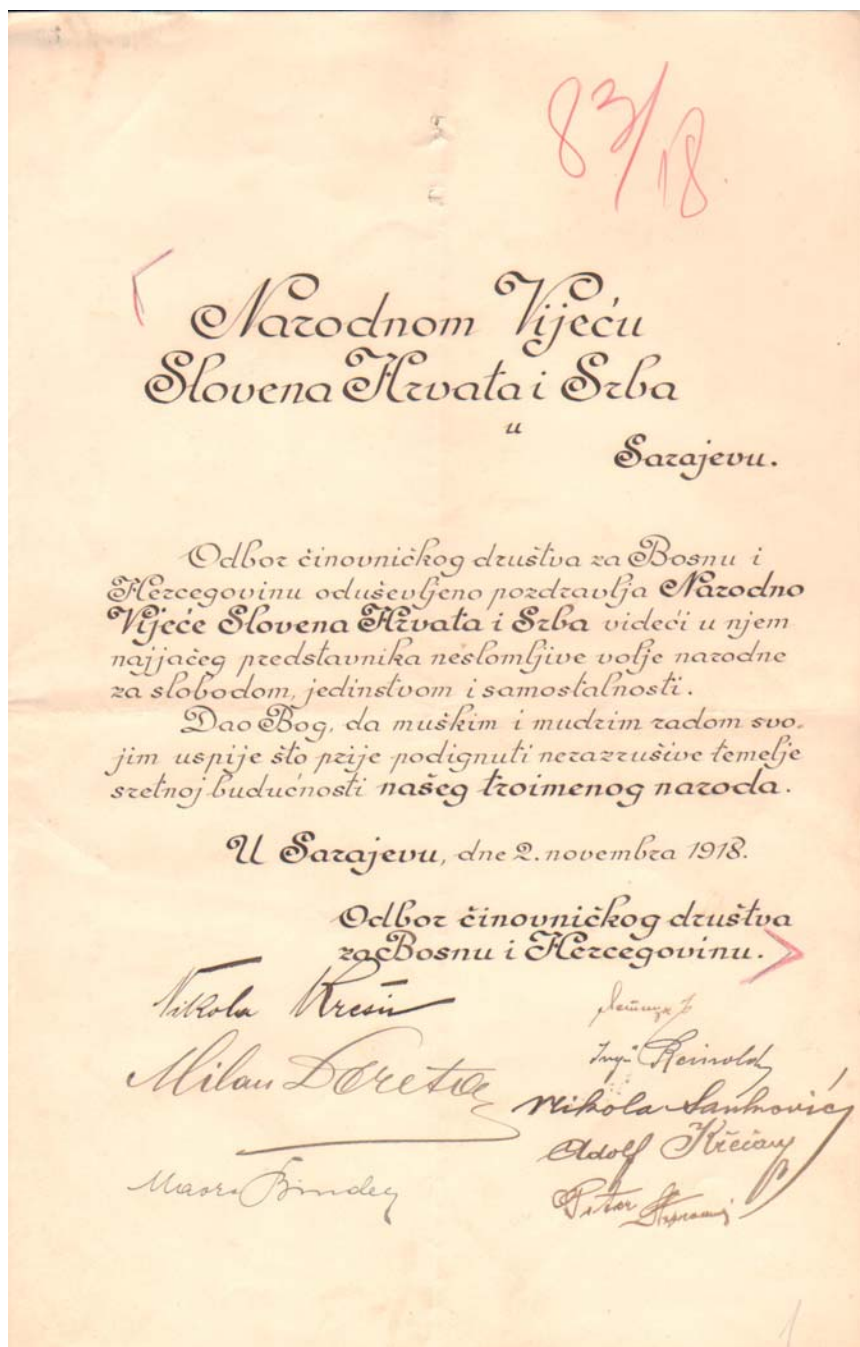
Hasanaga H. Pašić v. r.

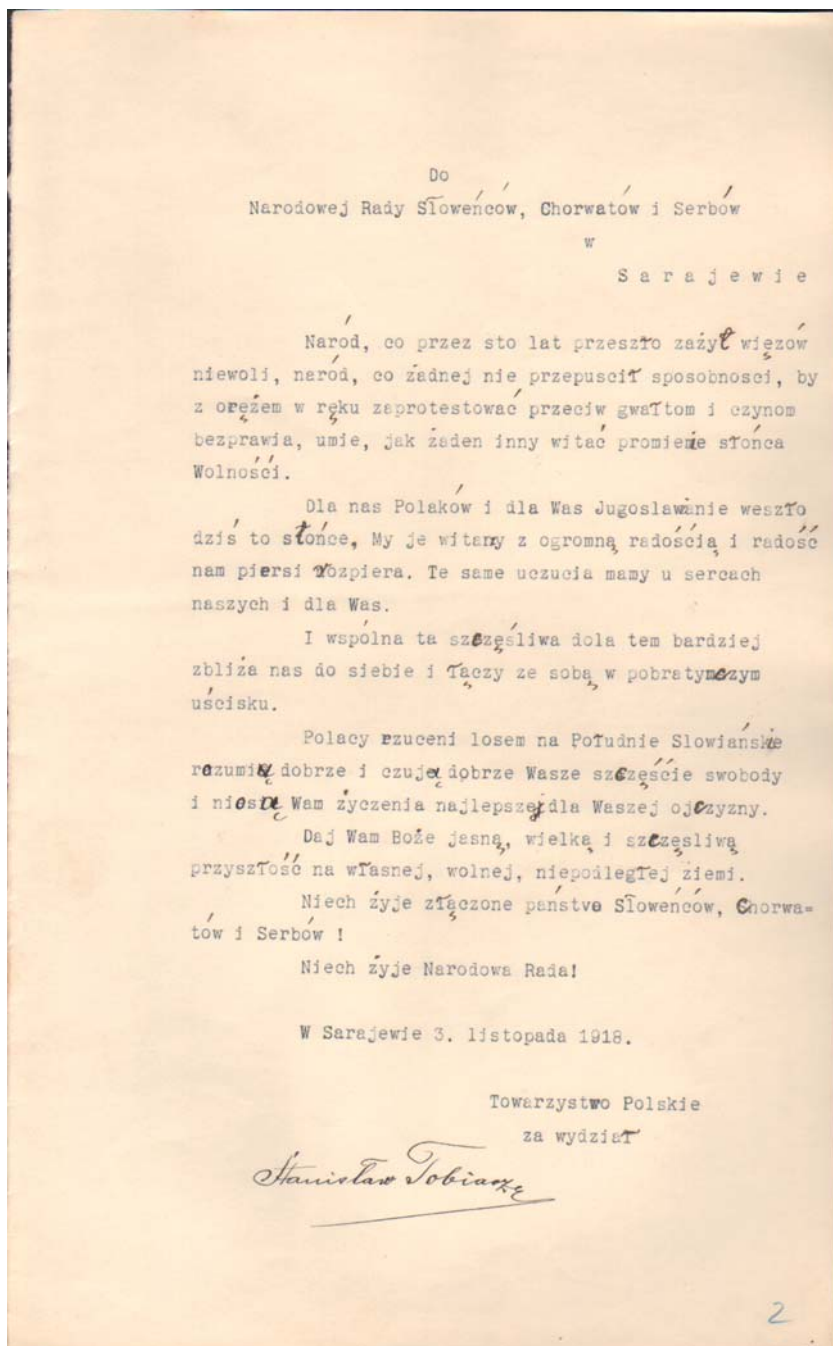
Hermann Wiesler v. r.

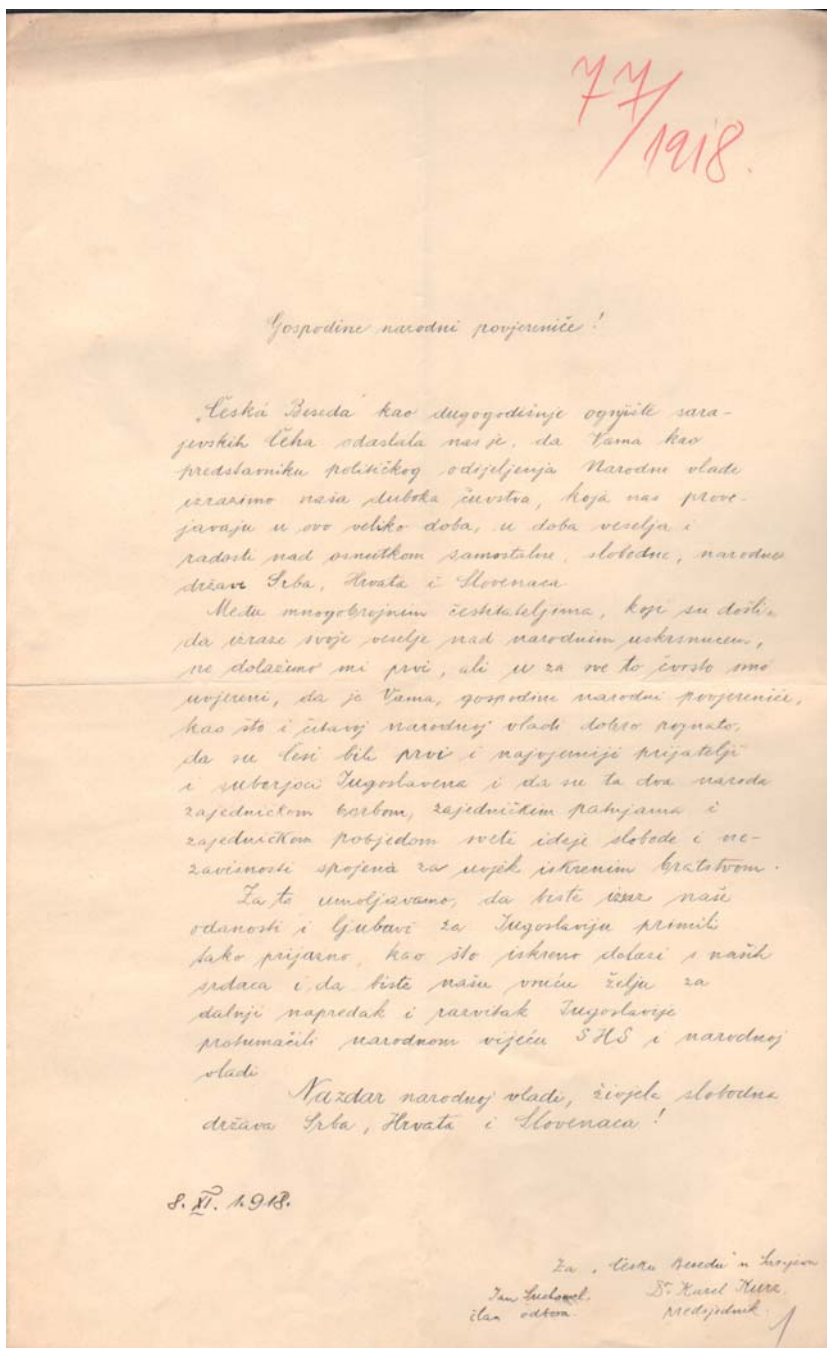
Jusufaga Žunić v. r.

ADOLF ENGEL. Tuzla.

Dienst- und Qualifications-Tabelle

des *Tugomir Marko Alajpović*
 Doctor philosophiae

Gymnasial - Supplent Lehrer Professor Director.

Geburtsjahr und Geburtsort	1870	<i>Travnik (Solac) Bosnien</i>		
Zuständigkeit	<i>Travnik</i>			
Nationalität	<i>croate</i>			
Religion	<i>römisch-katholisch</i>			
Stand	<i>Lehrer</i>			
Namen und Geburtsjahre der Kinder	<i>Radovan</i>	<i>1899</i>		
	<i>Jubina</i>	<i>1902</i>		
Zurückgelegte Studien und abgelegte Prüfungen, welche für den Landesdienst erforderlich sind	<i>Abol. philos. Studien - Agram 1892. 77 Wien 1891. 74 Absolutorium, Wien 1894 Doktorat der Philosophie, Wien, October 1894 Lehrbefähigung: Serbo-Croatisch als Hauptfach und class. Philologie als Nebenfach Agram 1896</i>			
Sprachkenntnisse im Sprechen	vollkommen geübt	<i>croatisch</i>		
	geübt	<i>deutsch</i>		
	geübt	<i>russisch</i>		
	verständlich	<i>böhmisch polnisch italienisch</i>		
Militärverhältnisse	Charge			
	Truppenkörper			Hat Waffenübungen mitgemacht in den Jahren
	Voraussichtliche Dienstdauer	<i>in der Reserve bis</i>	<i>Militär-frei</i>	
		<i>in der Landwehr bis</i>		
		<i>in Landsturm bis 31. December</i>		
Vom Kriegsdienste befreit von				
Dienstleistung oder Beschäftigung vor dem Eintritte in den Landesdienst				

Dienst- und Qualifications-Tabelle. Kleinoconcept Lager-Nr. 226/1

16368

NARODE,

slobodu i državnu nezavisnost Slovenaca, Hrvata, i Srba priznao je danas čitav svijet. Velika ideja, za koju je naš jedinstveni narod vijekovima proljevao svoju dragocjenu krv, postaje nakon nečuvjenih muka i patnja svršen čin. Ovaj veličanstveni čas oslobodjenja i narodnog ujedinjenja dočekuje čitav slavenski jug sa najvećim oduševljenjem. I mi treba da dočekamo ovaj čas radosna srca, ali i svijetla obraza. Pri svakom iskazivanju radosti neka narod ostane dostojan samoga sebe.

Naša mlada sloboda, koja se ragja, ne smije se okaljati nikakvim nedostojnim djelom.

Narodno Vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba uzelo je pod svoju zaštitu javna dobra, imetak i ličnu sigurnost svakog pojedinca. Čuvajte stoga svačije dobro!

I oni naši sugrađani, koji ne pripadaju našem narodu, stoje pod zaštitom Narodnog Vijeća, a njihova je dužnost, da se svojim držanjem pokažu dostojni ove zaštite.

Za ovoga rata pretrpio je narod u cijelini, a naročito naš narod srpskog imena, razne nepravde i povrede u imanju i slobodi na obrazu i časti.

Vječna pravda zahtijeva da se svaka nepravda kazni, ali niko ne smije biti sam svoj sudac, jer bi to imalo nedoglednih posljedica po našu narodnu budućnost. Krivce, ali samo krivce, ma gdje oni bili, stiće zasluzena kazna. Njima će suditi pravda i redovni sudovi.

Naci će se moguće kogod, vogjen nečistim namjerama i pokušati da raširivanjem lažnih glasova i došaptavanjem i ogovaranjem ljudi dostojnih povjerenja unese smutnju u Tvoje redove. Ne vjeruj mu, kloni ga se, ne daj se na zlo navesti!

Samo tako ćemo se pokazati dostojni teško stečene slobode.

Da živi jedinstveni narod Hrvata, Srba i Slovenaca!

Za Narodno Vijeće:

Gljorija M. Jęftanović, Kosta Kujundžić, Dr. Jozo Sunarić, Vojislav Sola, fra Ljubomir Galić, Šćepan Grđić, Dr. Luka Cabraljić, Dr. Savo Ljubibratić, Vjekoslav Jelavici, Dr. Milan Jokić, Dr. Tugomir Alaušević, Dr. Vlado Čarović, Hamid Svrzo, fra Didak Buntić, Maksim Gjurković, Dr. Mehmed Spaho, proto Đusan Kecmanović, Dr. Vojislav Besarović, Pere Štokanović, Danilo Dimović, Dr. Halid beg Hranica, Sima Eraković, Gjuro Džamanja.

NARODE!

Tvoja sudbina leži u rukama Narodnog vijeća, u kome su Tvoji najodličniji sinovi a kojima si već ranije dao svoje povjerenje.

Velika odgovornost, koju su oni preuzeli, zahtijeva od Tebe da mu se u svemu pokoravaš i da se tako pokažeš zrelim i dostojnim slobode i samostalnosti.

Odbor Narodnoga Vijeća u Banjoj Luci.

1. Anton Josp Milorad, župnik	6. Kozinović fra Marijan	11. Ahmed Demitovic
2. Vladislav Skarić	7. Paroh Nikola Kostić	12. Savo J. Surutka
3. M. Bajagićević	8. Marjan Markezic	13. Dragutin Mitraković
4. L. Višekruna	9. H. Mahmud beg Džinić	14. Milutin Esakić
5. Đuro Čučić	10. Dr. Stevan Miličević	15. ...

